

Proloog

29 november 1989

Daar stond ze, aan de rand van het bos, klaar om het gazon over te steken naar de protserige villa. Voor de laatste keer keek ze om naar waar ze vandaan kwam. Niets dan donkere stammen, gehuld in inktzwarte duisternis. Het geluid van krakende takjes onder weglopende voeten was verstomd. Ze was alleen in een wereld zonder licht en geluid.

Ze dacht aan de grot achter het huis waar ze was opgegroeid. In de ondergrondse spleten, gangen en holen had ze altijd het gewicht van de aarde gevoeld. Maar nu, onder de maanloze hemel, voelde het vreemd genoeg ook alsof ze elk moment verpletterd kon worden.

In de grot had ze geen angst gehad. Als kind was ze sterk genoeg geweest. Nu was ze bang en vroeg zich af wanneer ze haar onbevangen gretigheid en opwinding was kwijtgeraakt. Het liefst wilde ze gaan liggen, zich zo klein mogelijk maken, om te verdwijnen, om niet meer te bestaan. ‘Maar dat kan niet, ik moet het doen. Morgen zal alles voorbij zijn.’ Ze schrok toen ze besepte dat ze hardop tegen zichzelf praatte.

Niemand wist dat ze drie maanden zwanger was. Waarom had ze het hem niet verteld? Waarschijnlijk had ze zijn onverschilligheid het meest gevreesd. Hij zou niet boos zijn geworden, maar kalm en afstandelijk zou hij druk hebben uitgeoefend om het weg te laten halen. Dat nooit. Vanaf het moment dat de test positief bleek, wist ze zeker dat ze het

kind wilde houden. Daarom was ze nu bang. Doodsbang.

Sinds ze hem kende had ze geaccepteerd dat het mis kon gaan. Een leven met hem was een gevaarlijk leven, dat wist ze vanaf het begin. Er was altijd een kans dat een vergissing, een misverstand of een moment van concentratieverlies haar het leven zou kosten. Doodgaan door een ongelukkig voorval zou het gevolg zijn van een keus die ze zelf had gemaakt. Maar haar ongeboren kind kon niet kiezen. Dus toen hij haar deze opdracht gaf, had ze geweigerd. Haar bezwaren hadden echter geen stand gehouden. Meerdere heftige gesprekken hadden uiteindelijk haar weerstand gebroken. Onder protest had ze ermee ingestemd om het nog één laatste keer te doen.

Wat het nog erger maakte was dat ze niet begreep wat het doel was van de actie. Dat was haar niet eerder overkomen. Ze had altijd geweten hoe en waarom iets gebeurde. Deze keer had ze echter tevergeefs geprobeerd om duidelijkheid te krijgen. Na alle discussies was de opdracht een bevel geworden. Iets wat ze simpelweg moest uitvoeren, als een onbeduidende soldaat die de loopgraven werd ingestuurd.

Er trok een golf van misselijkheid door haar lichaam. Haar benen trilden en even voelde het alsof ze in elkaar zou zakken. Was het de zwangerschap of een plotselinge angstaanval? Wat zou er gebeuren als ze toch ging liggen en in slaap zou vallen?

Nee, nu ophouden met denken! Er was geen weg terug. Ze had ja gezegd en hij vertrouwde erop dat ze het zou doen. Bovendien was het een eenvoudige opdracht. In het verleden had ze haar werk vaak onder moeilijker omstandigheden moeten uitvoeren en er was nog nooit iets misgegaan. Dat zou nu ook niet gebeuren.

Haar vrees dat er toch mensen in de villa zouden zijn was onterecht geweest. Nergens brandde licht, de villa was verlaten. Het was in zekere zin een opluchting dat ze zeker wist dat er geen slachtoffers zouden vallen. Ook had ze niets te vrezen van toevallige voorbijgangers. Op een koude winteravond in dit onherbergzame en dunbevolkte deel van de Ardennen zat iedereen thuis bij de haard.

Langer wachten had geen zin. Hoe kouder ze het kreeg, hoe groter de kans op fouten. Ze zwaaide een paar keer met haar armen en maakte vijf kniebuigingen.

Terwijl ze zich oprichtte en aanstalten maakte om de beschutting van het bos te verlaten, meende ze een vreemd geluidje te horen. Dat joeg haar hartslag weer omhoog. Ze sloot haar ogen en luisterde of ze iets anders hoorde dan het stille ruisen van de wind door de hoge bomen.

Nog één keer voerde ze de hele operatie in gedachten uit. Een volgende angstaanval diende zich aan, maar nu was ze sterk genoeg om die in de kiem te smoren. Het was zover. Ze haalde diep adem en rende gebukt over het gazon naar de grote villa. Morgen zou ze vrij zijn, verlost van de last die ze zeven jaar had meegetorst. Ze zou op zoek gaan naar een fatsoenlijke woning waar ze haar studie af kon maken. Waar haar kind geboren kon worden. Dat vooruitzicht verdreef de angst.

Voorzichtig zette ze haar rugzak tegen het muurtje van de veranda. Behoedzaam pakte ze de bommen en het ontstekingsmechanisme eruit. Nog duidelijker voelde ze nu dat het niet klopte dat ze hier stond. Er viel niets meer te bewijzen. Voor haar was het hoe dan ook voorbij, ook als de villa er morgen nog zou staan. Ze wist het niet meer. Zou ze het deze keer wel aandurven om hem te trotseren? Ze gaf zichzelf nog een halve minuut om de beslissing te nemen. Met gesloten ogen begon ze tot dertig te tellen.

DEEL I

Tevreden liep Bernhard van Oranje over het Museumplein richting zijn auto. Tijdens de lunch had hij met zijn compagnon teruggekeken op het afgelopen weekend, waarbij ze weinig woorden nodig hadden gehad om te concluderen dat het niet beter had kunnen verlopen. Honderdduizend Formule 1-liefhebbers waren naar Zandvoort gekomen om een van Nederlands succesvolste sportmannen aller tijden aan het werk te zien. Verrassend genoeg had Max Verstappen deze Dutch Grand Prix niet gewonnen. Het enthousiasme van de fans was er echter niet minder om geweest en dat vormde het bewijs van zijn gelijk. Bernhard had al zijn invloed aan moeten wenden om het voor elkaar te krijgen, maar het was hem gelukt: Verstappen en het circuit van Zandvoort hadden laten zien waarin een klein land groot kan zijn. Het prestigieuze Formule 1-spektakel was niets minder dan onversneden Hollandpromotie op het hoogste niveau.

Het racecircuit was nu op weg naar Monza, een klassiek en fenomenaal snel circuit. Helaas kwam het de prins slecht uit om erheen te gaan, vanwege een bijeenkomst in Amsterdam met een zeer exclusief, internationaal gezelschap van *real estate investors*. De organisatie was in handen van Blackstone, 's werelds grootste investeerder in vastgoed. CEO Schwarzman had hem persoonlijk gebeld om te laten weten dat zijn aanwezigheid zeer op prijs zou worden gesteld. Bernhard begreep dat hij dat niet te danken had aan de omvang van zijn vastgoedportefeuille. In vergelijking met Blackstone

was hij een kleine speler, al was hij met zijn bedrijf Oranje Vastgoed BV wel een van de grootste vastgoedbezitters in Amsterdam. Amerikanen waren echter dol op vertegenwoordigers van Europese koningshuizen, niet alleen vanwege het mysterie van de monarchie, maar ook vanwege vermeende onontgonnen financiële gebieden. Hoe dan ook bood een dergelijke bijeenkomst hem kansen die voor de gemiddelde Nederlandse vastgoedinvesteerder onbereikbaar waren. Hij aptte Max daarom dat hij komende zondag prioriteit moest geven aan zeer belangrijke zakelijke en koninklijke belangen, smileyface.

De gedachte aan zijn volgende afspraak maakte abrupt een einde aan zijn tevredenheid. Natuurlijk kon hij valide redenen bedenken om het interview voor het *Volkskrant Magazine* af te zeggen. Dat zou echter slechts uitstel betekenen. Bovendien zou het hem een reprimande van zijn moeder opleveren. Het hele idee van een openhartig interview in een linkse krant was voortgekomen uit zorgen binnen het Koninklijk Huis over zijn imago als huisjesmelker. Maar wat kon hij daarmee? Moest hij voor de zoveelste keer uitleggen dat hij ondernemer was, dat hij elke euro zelf had verdiend? Moest hij nog een keer uitleggen dat hij ook zorgde voor sociale woningbouw en ook veel geld gaf aan goede doelen? Moest hij nog een keer de liefde voor zijn gezin inzetten om sympathie te winnen? Moest hij benadrukken dat hij altijd hard had gewerkt en dat iedereen die hard werkt succes kan hebben? Moest hij zeggen dat hij een groot deel van het Nederlandse volk trots had gemaakt door de Formule 1 naar Zandvoort te halen? Het zou allemaal niets helpen. Zoals vrienden tegen hem zeiden: je bent de personificatie geworden van alles wat er nu fout gaat in onze maatschappij. De mensen denken dat je misbruik hebt gemaakt van je achtergrond, dat je fortuin je in de schoot is geworpen en dat je een geldwolf bent.

Dat laatste klopte natuurlijk wel, tot op zekere hoogte. Een ondernemer wil geld verdienen en als hij veel geld verdient wil hij meer verdienen. En natuurlijk wist hij dat genoeg

mensen harder werkten dan hij en veel minder verdienden, zoals in de zorg of het onderwijs. Ook wist hij dat zijn vastgoedactiviteiten bijdroegen aan de extreme stijging van de huizenprijzen in Amsterdam en dat een verpleegster of leraar er daardoor onmogelijk een huis kon kopen. Maar was dat zijn probleem? De vastgoedwereld was een mondiale wereld. Daarom was hij ingegaan op de uitnodiging van Blackstone. Als hij de panden niet had gekocht, hadden Amerikaanse, Belgische of Chinese investeerders het gedaan. Was dat dan misschien het verhaal dat hij moest vertellen? Hij kon de wereld niet veranderen, maar deed wel zijn best om de wereld een beetje te verbeteren.

Hij zuchtte.

Iemand had hem geadviseerd om niet pontificaal met zijn Ferrari door de Amsterdamse binnenstad te gaan rijden. Als hij toe zou geven aan dergelijke misplaatste adviezen was het hek van de dam. Hij hield van mooie auto's, had het geld om ze te kopen en ging ervan uit dat de meeste mensen het geweldig vonden om zo'n bijzondere auto te zien rijden. Stiekem vond hij het ook wel leuk om mensen die het allemaal zo goed wisten te provoceren. Daarom had hij aangeboden om de journalist op te halen bij het kantoor van *de Volkskrant* en samen naar Zandvoort te rijden, wat hem een goede plek leek voor het interview.

Op het moment dat hij de Paulus Potterstraat was overgestoken en de Honthorststraat in wilde lopen, waar hij zijn auto had geparkeerd, voelde hij de aanwezigheid van iemand achter hem, te dichtbij. Hij wilde weglopen, maar werd beetgepakt bij zijn arm. In paniek probeerde hij zich los te trekken.

'Niet omdraaien,' zei een mannenstem. 'Als je wilt blijven leven, blijf dan staan.'

Bernhard verstijfde.

'Ik meen het,' zei de man. 'Voor je eigen bestwil.'

Het leek hem niet handig om in het openbaar een scène te veroorzaken. De man overhandigde hem een briefje. Zijn

aandacht werd eerst getrokken door een rode ster. Daarna las hij de getypte tekst:

Bernhard,

Wij strijden tegen onrecht in onze maatschappij, tegen misstanden en ongelijkheid. Aan die ongelijkheid werk jij mee. Onze strijd begint hier. Het is beter dat je blijft staan, hoe dichtter je bij de auto komt, hoe groter het risico dat je zelf schade oploopt. Dat zou jammer zijn.

In totale verwarring keek Bernhard opzij. Hij zag iemand wegrennen en opgaan in de mensenstroom richting het Van Goghmuseum. Het was een man die niet ouder leek dan dertig jaar. Moest hij meteen de politie bellen? Hij las het briefje nog een keer en draaide zijn hoofd naar de straat waar hij zijn Ferrari vanochtend had geparkeerd. De auto stond er nog. Het was vast een slechte grap, stelde hij zichzelf gerust. In zijn positie was hij gewend aan ongenuanceerde kritiek en oneerlijke beschuldigingen. Ook was het niet de eerste keer dat hij te maken had met bedreigingen, die vooral via de sociale media werden geuit. Hij wachtte nog een paar tellen en liep toen toch richting zijn auto. Als hij alle bedreigingen serieus zou nemen, had hij geen leven.

Op vijf meter van de auto voelde hij dat de schrik wegebde en zijn ademhaling tot rust kwam.

Toen kwam de explosie.

De knal was oorverdovend en de luchtdruk blies hem omver. Hij viel hard op zijn achterhoofd. Ondanks de pijn maakte hij zich instinctief zo klein mogelijk.

Het duurde even voordat hij bijkwam en zich realiseerde wat er was gebeurd. Langzaam kwam hij overeind en zag de vlammen uit zijn zwartgeblakerde Ferrari slaan. Hij pakte zijn telefoon en toetste 112. Kennelijk was er al gebeld, want

vrijwel direct kwam de eerste politieauto de straat inrijden. Kort daarna hoorde hij de sirenes van de brandweer.

Een politieagent kwam naar hem toe en vroeg of het ging, of hij gewond was. Bernhard voelde met zijn hand aan een bloedende wond op het achterhoofd. Verder leek hij geen schade te hebben opgelopen.

Er waren nog twee politieauto's bij gekomen en de agenten moesten alles op alles zetten om het snel toestromende publiek op afstand te houden terwijl de brandweer het vuur onder controle probeerde te krijgen.

'U hebt geluk gehad,' zei een rechercheur die net was aangekomen.

'Ja en nee,' antwoordde hij en gaf hem het briefje.

'Stomme vraag misschien op dit moment, maar enig idee wie het gedaan zou kunnen hebben?'

Hij haalde zijn schouders op. 'Ik heb het gezicht niet gezien van de man die mij het briefje gaf.'

'En de ster op het briefje?'

'Nooit gezien. Nee, geen idee. Hebt u er bezwaar tegen dat ik naar huis ga? Ik voel me hier heel ongemakkelijk tussen al die mensen.'

'Zal ik u brengen?'

'Het is niet ver, maar misschien is dat geen slecht idee.'

Pas toen de journalist belde, dacht hij aan de afspraak. Hij vertelde wat er was gebeurd. Twee uur later werd het eerste bericht op de site van *de Volkskrant* geplaatst. De kop luidde: PRINS BERNHARD VAN ORANJE AAN DE DOOD ONTSNAPT. FERRARI OPGEBLAZEN IN CENTRUM VAN AMSTERDAM.

De volgende ochtend werd David van Karsveld om halfzeven gebeld door de secretaresse van Liesbeth Romeijn, het hoofd van de dienst Intelligence LX, onderdeel van de Eenheid Landelijke Expertise en Operaties van de politie. Hij werd over een uur op haar kantoor verwacht voor een spoedoverleg.

‘Weet je waar het over gaat?’ vroeg Rachel, zijn vrouw.

David had geen idee. Vorige week had hij een aantal mensen, onder wie Liesbeth, bijgepraat over de voortgang van zijn onderzoek. Hij had aangetoond dat er binnen criminele netwerken gespecialiseerde inlichtingenteams werden opgetuigd die veel overeenkomsten vertoonden met de politie- en veiligheidsdiensten. Hoewel hij geen nieuwe dingen had verteld, had de presentatie in zijn ogen wel geleid tot vergroting van het bewustzijn over de doorgaande en razendsnelle professionalisering van de criminele wereld. Maar gezien het tijdstip leek het hem onwaarschijnlijk dat Liesbeth hem daarover wilde spreken.

‘Jij zou ze naar school brengen,’ zei Rachel. ‘Ik moet om acht uur in het ziekenhuis zijn.’

‘Shit, kun je niet bellen dat het wat later wordt? Het is belangrijk, anders belt ze niet zo vroeg. Sorry, overmacht.’

Rachel zuchtte. Ze zou proberen een andere ouder te bellen.

Fietsend door Driebergen naar het hoofdkantoor van zijn dienst, hoopte hij dat het echt urgent zou zijn.

‘Mooi dat je er bent,’ zei Liesbeth. ‘Goeie presentatie vorige week. Gaan we het nu niet over hebben.’

Check. Hij keek haar aan en probeerde in te schatten hoe haar stemming was. Ze was zijn leidinggevende sinds de grote reorganisatie anderhalf jaar geleden en het was inmiddels algemeen bekend dat haar humeur onvoorspelbaar was. Er werd regelmatig gespeculeerd over de oorzaken, maar haar privéleven was een groot mysterie.

Zelf was hij in eerste instantie gelukkig geweest met de plaatsing bij de dienst Intelligence LX. Dat leek hem de beste plek om te werken aan complexe, internationale zaken. De praktijk was echter tegengevallen. Hij had zich vooral beziggehouden met het opstellen van inlichtingenrapporten ter ondersteuning van de operaties, terwijl hij had gehoopt juist meer direct bij operaties te worden betrokken. Die wens had hij afgelopen jaar een paar keer geuit, maar hij had niet de indruk dat er veel mee was gedaan. In het laatste gesprek had hij zijn frustratie duidelijk laten blijken. Wilde ze hem daarom spreken?

‘Ik neem aan dat je het nieuws hebt gevolgd,’ zei ze.

Hij knikte en probeerde te bedenken waar ze op doelde. De opgeblazen Ferrari was groot nieuws, maar wat had dat met hem te maken? Het aantal aanslagen met explosieven was de afgelopen jaren enorm snel gestegen, het merendeel was toe te schrijven aan conflicten in het drugscircuit. Toen hij het bericht voorbij zag komen, ging zijn eerste gedachte uit naar de vastgoedwereld. Ook daarin ging het om veel geld en was het lang niet altijd duidelijk wat de herkomst van dat geld was. Drugs en witwassen waren in ieder geval niet zijn werkveld.

‘De Ferrari van Oranje?’ vroeg hij desondanks.

‘Lees dit maar.’ Ze schoof een A4 zijn kant op.

Geachte Koning van Nederland,

Door middel van deze brief eisen wij de verantwoordelijkheid op voor het opblazen van de Ferrari van de

vastgoedprins Bernhard. Dit object is een symbool van extreme rijkdom. Het groter worden van de kloof tussen rijk en arm zal op den duur leiden tot destabilisatie en uiteindelijk tot massale opstand, oorlog en verlies van menselijke waardigheid. Het is niet nodig dat mensen moeten leven in armoede. Onze aarde heeft voldoende middelen om ieder mens een comfortabel, waardig bestaan te bieden. Een eerlijke verdeling van geld, voedsel en woonruimte is het enige wat daarvoor nodig is. Daarom voeren wij een strijd tegen het ontspoorde kapitalisme. De mens mag niet met geld gekocht, verkracht, geslagen, bemind, vernederd, verleid, beschimpt, onderdrukt, getroost of gedood worden. De mens is geen object.

*Hoogachtend,
Commando Wolfgang Grams*

‘Vannacht afgegeven bij Paleis Huis ten Bosch. Op de envelop stond ook zo’n ster en hij was gericht aan Willem Alexander. Het was ook gemailld naar de Rijksvoorlichtingsdienst.’

Het was meteen duidelijk waarom hij hier zat. In 2008 had hij zich verdiept in radicale actiegroepen in de jaren tachtig. De aanleiding daarvoor was dat discreet uitgezocht moest worden of een politicus in zijn jonge jaren lid was geweest van de Nederlandse RaRa en zich schuldig had gemaakt aan terroristische acties.

‘Staat er al iets in de kranten?’ vroeg David.

‘Nog niet, maar de kans is groot dat de actiegroep de media op zal zoeken of dat al heeft gedaan. Ik begreep dat de Rijksvoorlichtingsdienst er, in overleg met alle betrokken ministeries, ons en de Amsterdamse politie, zo snel mogelijk mee naar buiten zal gaan.’

‘Ook met die brief? Dan ben ik benieuwd welk verhaal ze gaan vertellen.’

‘De mediastorm, die al is begonnen met het duiden van de aanslag op de Ferrari, zal hoe dan ook uitgroeien tot een orkaan. Het is een illusie om daar regie op te voeren,’ zei Liesbeth. ‘Ik bespeur een mening.’

‘Commando Wolfgang Grams, dat is hardcore Rote Armee Fraktion,’ zei David.

‘Wat bedoel je?’

‘De RAF had er ook een handje van om aanslagen te laten plegen door commando’s die waren vernoemd naar strijders. Wolfgang Grams was een vooraanstaand lid van de RAF. Hij is in 1993 omgekomen bij zijn arrestatie. Formeel heeft hij zelfmoord gepleegd, aanhangers van de RAF beweren dat de politie hem heeft doodgeschoten. Die discussie is nooit slecht.’

Hij las de brief nog een keer.

Het begin was volstrekt helder en sloot aan bij de doelen die de RAF nastreefde. De zin over het verkrachten met geld kon hij niet goed plaatsen. Ook de afsluitende zin dat de mens geen object was, maakte de boodschap niet duidelijker.

‘Vreemd slot,’ bevestigde Liesbeth zijn gevoel.

‘De afbeelding waarmee de brief is ondertekend is een duidelijke verwijzing naar de radicale actiegroepen in de jaren tachtig.’

Hij opende zijn laptop en typte de letters RAF. Meteen verscheen een vijfpuntige, rode ster, met daaroverheen de afbeelding van een geweer. De overeenkomst met de rode ster onder de brief was evident. Hij draaide het scherm richting Liesbeth.

‘Jezus,’ zei ze, ‘hebben we te maken met een reïncarnatie van de RAF? Ik dacht dat we dat hoofdstuk inmiddels definitief konden afsluiten met de arrestatie van... hoe heet ze ook alweer?’

‘Daniela Klette, verdacht van betrokkenheid bij aanslagen begin jaren negentig op de ambassade van de VS in Bonn en op een nieuw gebouwde gevangenis in Weiterstadt. In 1993, na de dood van Wolfgang Grams en de arrestatie van Birgit

Hogefeld is ze met twee andere terroristen van de aardbodem verdwenen. In de jaren daarna zijn de drie betrokken geweest bij meerdere overvallen op geldtransporten, onder meer in Duisburg in 1999. Klette is dit voorjaar, op 26 februari, gearresteerd in Berlijn. De andere twee zijn daarbij ontkomen.'

'Meer dan dertig jaar onder de radar. Hoe is het mogelijk, met alle moderne opsporingsmethoden?'

'Ze hebben ook in Nederland gezeten,' zei David. 'Dat heb ik gelezen toen ik bezig was met de RaRa.'

'Bedoel je daar iets mee?'

'Eh, nee. Niet speciaal. De Belgische CCC, de Cellules Communistes Combattantes, die in 1984 en 1985 actief waren, gebruikten ook een vijfpuntige ster. De vraag is nu, wat verwacht je van mij?'

Ze glimlachte voor de eerste keer. 'Er wordt in de media al volop gespeculeerd over de toedracht van de opgeblazen Ferrari. Deze brief zal vroeg of laat worden gepubliceerd. Dan moeten wij antwoorden hebben op alle vragen en vermoedens over mogelijke daders. Alle communicatie verloopt in eerste instantie via de Amsterdamse politie. De formele lijn naar de pers is dat het waarschijnlijk een lokaal incident is, een jonge gast die een koninklijke vastgoedeigenaar wil pesten.'

'De media zullen dat niet zo zien. Zij zijn erbij gebaat om het groter te maken dan een lokaal bommetje.'

'Dat kunnen wij ook niet uitsluiten. Daarom worden er achter de schermen door een team van de politie en de AIVD meerdere scenario's opgesteld. Eén daarvan gaat uit van een buitenlandse betrokkenheid. Jij wordt het eerste aanspreekpunt als namen van andere landen worden genoemd, bijvoorbeeld Rusland, de VS of Duitsland. Verwijzingen naar actiegroepen als de Rote Armee Fraktion horen daar ook bij. Ook onderhoud je contact met Europol.'

'Heb ik contact met het team dat de scenario's opstelt?'

'Dat loopt via mij,' zei ze. 'Ik wil dat we elkaar aan het einde van de middag weer spreken. Dan verwacht ik in eer-

ste instantie een analyse van de krantenberichten voor wat betreft mogelijke buitenlandse inmenging. Daarnaast wil ik een overzicht van recente informatie over de RAF.’

‘Kan ik nu al contact opnemen met Duitse collega’s?’

‘Daar is het te vroeg voor. Ik wil eerst van hogerhand goedkeuring hebben om er een project van te maken. Nu is het beeld nog te diffuus.’

Daar was David het niet mee eens, maar hij wist inmiddels hoe het werkte in de nieuwe organisatie.

Om halfnegen werd het bericht op de site van *de Volkskrant* geplaatst. AANSLAG OPGEËIST DOOR LINKSRADICALE ACTIEGROEP, luidde de kop. Meteen daaronder was een afbeelding van de complete brief weergegeven, inclusief het logo. Er stond bij dat de brief door een onherkenbare persoon, waarschijnlijk een jonge man, was afgegeven ter attentie van de hoofdredacteur van de krant. Minder dan een minuut later kwam ook de *Telegraaf* met de brief, snel daarna gevolgd door andere kranten en nieuwsmedia.

In de in allerijl geschreven artikelen werd ingegaan op het politieonderzoek, op de vastgoedactiviteiten van Bernhard, op de relatie tussen vastgoed en criminaliteit en op een lange lijst van potentiële daders. Ten slotte werd er in verschillende media aandacht besteed aan het terrorisme in de jaren tachtig van de vorige eeuw. Daarmee werd een beeld opgeroepen van een enorm heftige tijd. In landen als Duitsland, België, Frankrijk, Spanje en Noord-Ierland veroorzaakten bomaanslagen angst en chaos. Eén krant had een kwart pagina vrijgemaakt voor een chronologisch overzicht van de aanslagen en andere acties van de Rote Armee Fraktion.

Dat overzicht begon in 1972. Tussen 11 mei en 25 mei werden er gewelddadige, dodelijke aanslagen gepleegd, onder meer op de uitgeverij Axel Springer en het Europese hoofdkwartier van het Amerikaanse leger. In juni 1972 werden de kopstukken van de RAF, Andreas Baader, Ulrike Meinhof, Gudrun Ensslin en Jan-Carl Raspe gearresteerd.

Meinhof pleegde zelfmoord in 1976.

Als reactie daarop stond er een tweede RAF-generatie op. Zij waren verantwoordelijk voor de moord op Siegfried Buback, procureur-generaal, in april 1977. Baader, Ensslin en Raspe werden op 18 oktober 1977 dood aangetroffen in hun cel.

In de 'Deutsche Herbst' die daarop volgde werden verschillende aanslagen gepleegd op mensen in de financiële wereld. Het eerste slachtoffer was Jürgen Ponto van de Dresdner Bank. Niet veel later werd de econoom Hans-Martin Schleyer ontvoerd en uiteindelijk doodgeschoten. In 1982 werden de leiders van de tweede generatie opgepakt.

In 1984 stond de derde RAF-generatie op, met Birgit Hogefeld, Wolfgang Grams en Eva Haule als meest bekende leden. Begin 1985 werd Ernst Zimmerman, die motoren voor tanks en straaljagers produceerde, in zijn eigen huis gedood door een schot in het hoofd.

Slachtoffers van de reeks aanslagen die daarop volgde, waren onder meer Edward Pimental, een Amerikaanse soldaat op het Amerikaanse vliegveld Rhein-Main, Karl Heinz Beckurts, manager bij Siemens, en Alfred Herrhausen, directeur van de Deutsche Bank. In 1991 was Detlev Rohwedder, het hoofd van de Treuhand, de instelling die verantwoordelijk was voor het privatiseren van Oost-Duitse ondernemingen na de val van de Muur, het laatste dodelijke slachtoffer van een aanslag door de RAF.

In 1993 werden twee vermoedelijke daders van die aanslag, Birgit Hogefeld en Wolfgang Grams, gearresteerd. Daarbij werd Grams gedood. Datzelfde jaar werd een spiksplinternieuwe gevangenis in Weiterstadt opgeblazen.

In 1998 werd de RAF opgeheven. Een groot deel van de aanslagen sinds 1985 was echter niet opgelost en daders liepen nog vrij rond. Een van die daders was Daniela Klette. Zij was op 26 februari 2024 gearresteerd en in haar Berlijnse woning waren wapens, geld en goud aangetroffen. Tijdens de arrestatie had Klette kans gezien om haar collega's Burkhard

Garweg en Ernst-Volker Staub te waarschuwen met haar telefoon, waarna ze de simkaart door de wc had gespoeld.

Het artikel eindigde met de vraag of de aanslag op de Ferrari van Bernhard te maken had met de arrestatie van Daniela Klette. In de geschiedenis van de RAF was de gevangenschap van RAF-leden vaker aanleiding geweest voor aanslagen. Ook was duidelijk dat de drie voortvluchtigen de afgelopen dertig jaar vaker waren gesignaleerd in Nederland.

Die middag deelde David zijn bevindingen met Liesbeth. Zoals verwacht waren de speculaties in de media niet van de lucht. De relatie met de voormalige RAF en de interpretatie van de inhoud van de brief voerden de boventoon in alle artikelen en in allerijl in elkaar gezette beeldreportages.

‘Is het de echte RAF of hebben de daders zich laten inspireren door de RAF?’ vroeg Liesbeth.

‘Dat is natuurlijk een van de grote vragen.’

‘Wat denk jij?’

‘Ik denk dat het rechtstreeks met de RAF te maken heeft. Ik betwijfel of hedendaagse strijders tegen het kapitalisme de RAF als groot voorbeeld zouden gebruiken. Dat is overigens ook de mening die in de Duitse media naar voren komt. Daar wordt natuurlijk veel directer ingegaan op de arrestatie van Daniela Klette en de nog niet opgeloste zaken eind jaren tachtig, begin jaren negentig.’

‘De brief is niet ondertekend door de RAF.’

‘De ondertekening door Commando Wolfgang Grams is wel heel expliciet.’

‘Jij hebt toen onderzoek gedaan naar de Nederlandse versie van de RAF.’

‘De RaRa, de revolutionaire antiracistische actie. Zoals uit de naam al blijkt richtten zij zich vooral op racisme. De acties waren voornamelijk gericht op de Apartheid in Zuid-Afrika. De doelwitten waren Makro-vestigingen en Shell-stations; beide bedrijven deden zaken met Zuid-Afrika. Bovendien gebruikte de RaRa alleen bij hun eerste aanslag, op

het Van Heutsz-monument in Amsterdam, explosieven. Eén persoon raakte daarbij gewond. Daarna werd overgestapt op brandbommen. Nee, de aanslag op de Ferrari zou de RaRa zowel om ideologische als technische redenen nooit hebben gepleegd.’

‘En de RAF?’

‘De RAF was specialist in autobommen en de brief zou door de RAF geschreven kunnen zijn.’

‘De opgeblazen Ferrari als antikapitalistische daad?’

‘Zoiets. Voor mij is de relatie met de RAF evident en moet dat spoor serieus worden onderzocht.’

‘Helder. Jouw mening bevestigt de conclusie van het MT. Vanaf nu is het een project onder jouw leiding.’

Hij had een halve seconde nodig om dat tot zich door te laten dringen.

‘Oké,’ zei hij vervolgens. ‘Verrassend.’

‘Je wilde meer betrokken worden bij operaties. Toch?’ vroeg Liesbeth. ‘Dit is je kans. Had misschien al eerder moeten gebeuren, maar sinds de reorganisatie is de leiding vooral druk met zichzelf.’

Hij kon niet inschatten of de laatste opmerking serieus of grappig bedoeld was. Toch kon hij een glimlach niet onderdrukken.

‘Los van onze eigen bevindingen is er een andere reden om hier capaciteit op te zetten,’ vervolgde ze. ‘De Duitsers hebben gebeld. Ik heb de opdracht gekregen om dat op te pakken en wil graag dat jij contact opneemt met de Duitse contactpersoon, ene Catharina. De gegevens krijg je. Akkoord? Ik wil graag elke dag een korte update.’

Het betrof Catharina Hollinderbäumer uit Essen. Ze was gelieerd aan het Duitse Centrale Bureau van de Interpol. Daarnaast was er een tweede persoon, Boris Mataré uit Aken. Hij werkte bij GSG-9, de Duitse antiterreureenheid. Dat verraste David. De eisen die gesteld werden aan de leden van de GSG-9 waren extreem hoog, zowel fysiek als mentaal, maar er werd

ook een academisch intelligentieniveau gevraagd. Voor een aanslag op de auto van iemand van het Nederlandse koningshuis was dat een zware bezetting. Hij merkte dat het hem zenuwachtig maakte, maar dat weerhield hem er niet van om Catharina meteen te bellen.